

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

(Individual Study)

การปกครองระบอบประชาธิปไตยและแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

จัดทำโดย นายวรุฒิ นวโกคิน

รหัส ๖๕๑๐๓๐

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑๐

วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยและแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นายวรวิทย์ นวโกศล

No one is born a good citizen, no nation is born a democracy. Rather, both are processes that continue to evolve over a lifetime. Young people must be included from birth.

ไม่มีใครที่เกิดขึ้นมาเป็นประชาชนที่ดีเลย ไม่มีชาติไหนที่เกิดขึ้นมาเป็นประชาธิปไตย ทั้งสองอย่างเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องโดยใช้เวลามากกว่า ๓ ช่วงชีวิต โดยที่จะต้องให้คนอายุน้อยมีส่วนร่วมตั้งแต่เกิด ^๑

Kofi Annan อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ

บทนำ : ที่มา และรูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย (Democracy) เกิดขึ้นมาในโลกตั้งแต่ยุคกลาง โดยเป็นระบอบการปกครองที่รูปแบบหนึ่ง ที่เน้นสิทธิของบุคคลให้อำนาจ และอิสรภาพที่จะเลือกที่จะถูกปกครองอย่างไร

ประชาธิปไตยถือว่าเป็นระบอบการปกครองของชาติที่เจริญแล้ว และเป็นระบอบการปกครองที่ตรงกันข้ามกับระบอบการปกครองอื่น ๆ ที่มีมาก่อนหน้านั้น เช่น ระบอบกษัตริย์ และระบอบเจ้าขุนมูลนายที่มีการแบ่งชนชั้นระหว่างคนทั่วไป ทาส และเจ้านาย

ประชาธิปไตย ถือว่าเป็นระบอบการปกครองที่พลเมือง (Citizen) มีอำนาจที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับกฎหมายและการเลือกผู้ปกครอง โดยที่จะมีความแตกต่างกันไปว่าผู้ที่เรียกว่า “พลเมือง” นั้นรวมถึงใครบ้าง และอำนาจนั้นจะถูกใช้อย่างไร หลักสำคัญของประชาธิปไตย ได้แก่ เสรีภาพในการชุมนุม การพูด การมีส่วนร่วม ความเสมอภาค การเป็นพลเมือง การยอมรับที่จะถูกปกครอง สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง และสิทธิของชนกลุ่มน้อย ^๒

การปกครองที่เรียกว่าเป็นประชาธิปไตยมีรูปแบบต่าง ๆ มากมาย โดยเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และความเหมาะสมของบริบทประเทศต่าง ๆ รูปแบบแรกเริ่มของการปกครองระบอบประชาธิปไตยคือ คือ ประชาธิปไตยแบบทางตรง (Direct Democracy) และรูปแบบที่แพร่หลายที่สุดในปัจจุบัน คือ ประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) ซึ่งประชาชนเลือกผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ตัวแทน เช่น ในระบอบรัฐสภา หรือประธานาธิบดี อย่างไรก็ตาม การปกครองในระบบประชาธิปไตยในรูปแบบที่แตกต่างกัน ต่างก็มีหลักการที่สำคัญร่วมกัน คือ ความเท่าเทียมกันทางสังคมและการเมือง ^๓

^๑ Council of Europe. “Democracy” <https://www.coe.int/en/web/compass/democracy>

^๒ “Democracy”. <https://en.wikipedia.org/wiki/Democracy>

^๓ “Democracy Today”. October ๑, ๒๐๑๑. <https://magnacarta.co.uk/articles/democracy-today/>

โดยทั่วไปมีความเข้าใจกันว่า ประชาธิปไตย คือระบบการเมืองการปกครองที่ประชาชนสามารถทำการตัดสินใจทางการเมืองได้ด้วยการใช้เสียงส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม การใช้เสียงส่วนใหญ่ไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นประชาธิปไตยเสมอไป เช่น การที่เสียงส่วนมาก คือคน ๕๑% ของจำนวนประชากร สามารถกดขี่ประชากร ๔๙% ที่เหลือได้ ก็เป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมและไม่ถือว่าเป็นประชาธิปไตย

ความหมาย ความเป็นมา และหลักการของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

คำว่าประชาธิปไตย (Democracy) มีที่มาจากคำในภาษากรีก โดยมาจากคำว่า “demos” ที่แปลว่า ประชาชน และ “kratos” ที่แปลว่า อำนาจและการปกครอง^๔ ทั้งนี้ คำว่าประชาธิปไตยมีความหมายตามพจนานุกรมว่า “การปกครองโดยประชาชน ซึ่งหมายความว่า อำนาจสูงสุดอยู่ที่ประชาชนและใช้โดยประชาชน หรือผู้ที่ประชาชนเลือกมาผ่านการเลือกตั้งที่เป็นอิสระตั้งที่อับราฮัม ลินคอล์น ได้กล่าวไว้ว่า ประชาธิปไตยคือการปกครอง “ของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” (of the people, by the people and for the people.)^๕

ประชาธิปไตยเป็นชุดของความคิดและหลักการเกี่ยวกับเสรีภาพ แต่ก็รวมถึงแนวปฏิบัติและกระบวนการที่หล่อหลอมมายาวนานทางประวัติศาสตร์ จึงสามารถกล่าวได้ว่าประชาธิปไตย คือการทำให้เสรีภาพอยู่ในรูปแบบที่เป็นรูปธรรม

หลักการที่สำคัญของประชาธิปไตย คือ ความเสมอภาคเท่าเทียมกันทางกฎหมาย (Equality before the law) ซึ่งหมายถึง การมีความเสมอภาคเท่าเทียมในการเข้าถึงเครื่องมือทางกฎหมาย เช่น การออกเสียงในการเลือกตั้ง ๑ เสียงมีค่าเท่ากัน ไม่ควรมีการขัดขวางผู้หนึ่งผู้ใดไม่ให้เข้ามาเป็นตัวแทนและสิทธิเสรีภาพของประชาชนจะได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

ในปัจจุบัน คำว่า ประชาธิปไตย มักใช้หมายถึง ประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม (Liberal Democracy) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของประชาธิปไตย ที่มีความหลากหลายทางการเมือง ความเสมอภาคทางกฎหมาย สิทธิในการร้องเรียน กระบวนการที่เป็นธรรม (due process) สิทธิมนุษยชน และการมีอยู่ของภาคประชาสังคม ทั้งนี้ ประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม มีหลักการที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

- ๑) ความเชื่อในบุคคล เนื่องจากถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีคุณธรรม และมีเหตุผล
- ๒) ความเชื่อในเหตุผลและความก้าวหน้า ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่าความเจริญเติบโตและความก้าวหน้า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและการเมืองคือศิลปะของการประนีประนอม
- ๓) ความเชื่อว่ามีสมานฉันท์ในสังคม ซึ่งเกิดจากความต้องการความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความร่วมมือ ไม่ใช่ความไร้ระเบียบและความขัดแย้ง

^๔ The Museum of Australia Democracy. “Defining Democracy.”
<https://www.moadoph.gov.au/democracy/defining-democracy/#>

^๕ Howard Cincotta. (ed.) (๑๙๙๘). *What is Democracy*. American Federation of Teachers’ Education for Democracy/International. <https://web.archive-๒๐๑๗.ait.org.tw/zhtw/DOCS/whatsdem/homepage.htm>

๔) ความเชื่อการแบ่งปันอำนาจ เนื่องจากการไม่เชื่อในการรวมศูนย์อำนาจ ไม่ว่าจะ เป็น โดยบุคคล กลุ่มคน หรือรัฐบาล

โครงสร้างของประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม จะจัดขึ้นเพื่อที่จะจำกัดอำนาจเพื่อที่จะส่งเสริม รัฐบาลที่ชอบธรรม ด้วยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับ

๑) **ความชอบธรรมตามกฎหมาย (Legitimacy)** กล่าวคือ รัฐบาลที่มีความชอบธรรมคือ รัฐบาลที่มีอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสมในการปกครอง ซึ่งหมายความว่ารัฐบาลจะต้องได้รับการสนับสนุน จากการเลือกตั้งที่เป็นอิสระ และจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

๒) **ความยุติธรรม (Justice)** ความยุติธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อประชาชนในสิ่งแวดล้อมที่ ประชาชนทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน และโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

๓) **อิสรภาพ (Freedom)** หากเสรีภาพมีอยู่จะต้องมีอยู่ควบคู่กับการที่ประชาชน สามารถตัดสินใจเองได้ ตลอดจนเรียนรู้และรับผิดชอบอันเกิดจากการตัดสินใจนั้น ความสามารถที่จะ เลือกระหว่างตัวเลือกต่างๆ ได้ อำนาจที่จะทำสิ่งที่กฎหมายไม่ได้ห้ามและหากมีข้อห้าม ก็เป็น ข้อห้ามที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของคนหมู่มากและความเคารพต่อเสรีภาพทางการเมือง

๔) **อำนาจ (Power)** ประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมนั้นจะมีความพยายามที่จะจำกัดอำนาจ โดยการเขียนรัฐธรรมนูญ การตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ เช่น การแบ่งแยกอำนาจระหว่างรัฐสภา รัฐบาลและอำนาจทางตุลาการ นอกจากนี้ ยังมีหลักการทางพฤติกรรม และระบบกฎหมาย

แนวปฏิบัติที่สำคัญของการปกครองที่เรียกได้ว่าเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีดังนี้

๑) การกำกับดูแล และควบคุมรัฐบาล เกี่ยวกับการที่จะกำหนดนโยบายต่าง ๆ กระทำ โดยผู้แทนของประชาชนที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามา

๒) ผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาจะต้องได้รับเลือกผ่านการเลือกตั้งที่เกิดขึ้น อย่างสม่ำเสมอและเป็นธรรม โดยไม่มีการบังคับ

๓) ผู้ใหญ่ทุกคน ถือเป็นพลเมืองของรัฐ ที่มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง

๔) พลเมืองทุกคนมีสิทธิในการที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง

๕) ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงออกโดยไม่ต้องหวาดกลัวการลงโทษอย่างรุนแรง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องทางการเมือง

๖) ประชาชนมีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทางเลือก โดยที่แหล่งข้อมูล ทางเลือกนั้นจะต้องมีเพียงพอ และได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

๗) ประชาชนมีสิทธิในการรวมตัวกันเป็นสมาคมและองค์กร รวมทั้งการตั้งพรรคการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์

๘) ผู้แทนที่ได้รับเลือกสามารถใช้อำนาจของตนได้โดยไม่ถูกครอบงำ

๙) รัฐสามารถปกครองตนเอง และสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นอิสระ

๑๐) ประชาชนมีอิสระที่จะพูด และตีพิมพ์ความคิดเห็นที่แตกต่าง

ประชาธิปไตยรูปแบบต่าง ๆ

ประชาธิปไตยอาจถูกแบ่งออกได้เป็นรูปแบบใหญ่ ๆ ๒ รูปแบบ คือ ประชาธิปไตยแบบทางตรง (Direct Democracy) และประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) ทั้งนี้ ในรูปแบบทางตรง พลเมืองทุกคน จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจสาธารณะ ซึ่งเป็นระบบที่เหมาะสมกับคนจำนวนน้อยในองค์กรชุมชน หรือสภาท้องถิ่น/ชนเผ่า กรุงเอเธนส์ ประเทศกรีซ ซึ่งเป็นประชาธิปไตยแบบทางตรงที่แรกของโลก มีการจัดการสมาคมพลเมืองถึงกว่า ๕,๐๐๐ ถึง ๖,๐๐๐ คน เพื่อการใช้สิทธิออกเสียง ซึ่งนับเป็นจำนวนคนที่มากที่สุดที่มารวมตัวกันในสถานที่เดียว

ในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งมีจำนวนและความซับซ้อนของพลเมืองของรัฐมาก มีโอกาสที่จะเกิดประชาธิปไตยทางตรงได้น้อย ดังนั้น รูปแบบประชาธิปไตยที่พบเห็นได้มากที่สุด จึงเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทน ซึ่งพลเมืองจะเลือกตั้งผู้ที่มาทำหน้าที่เป็นผู้แทนในการตัดสินใจทางการเมือง จัดทำกฎหมายและโครงการเพื่อประโยชน์สาธารณะ เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการเลือกตั้งดังกล่าวสามารถตัดสินใจในประเด็นที่มีความซับซ้อนได้อย่างเป็นระบบ โดยใช้เวลาและพลังงานที่น้อยกว่าการดำเนินการโดยพลเมืองหม่อมมากเอง การเลือกผู้แทนนั้นอาจทำได้โดยวิธีที่แตกต่างกัน เช่น ในระดับชาติ อาจเลือกผู้แทนเขตละ ๑ คน หรือในระบบสัดส่วน โดยมีพรรคการเมืองที่ได้รับคัดเลือกเข้าไปทำหน้าที่ตามสัดส่วนที่กำหนด

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นมากมายตั้งแต่อดีต มาจนถึงปัจจุบัน อาจสามารถจำแนกได้เป็นรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

๑. **ประชาธิปไตยแบบทางตรง (Direct Democracy)** เช่น ในสมัยกรุงเอเธนส์ พลเมืองทุกคน ซึ่งหมายถึง ผู้ชายที่เป็นผู้ใหญ่ทุกคนที่ผ่านการเกณฑ์ทหาร เนื่องจากผู้หญิง ทาส และไพร่ ไม่ถือว่าเป็นพลเมือง จะได้รับเชิญให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง ประชาธิปไตยรูปแบบนี้ไม่มีอีกแล้วในปัจจุบัน ในประชาธิปไตยรูปแบบนี้ พลเมืองทุกคนมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจและการตัดสินใจโดยเสียงส่วนใหญ่

๒. **ประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy)** ซึ่งเป็นระบอบที่แพร่หลายที่สุดในปัจจุบัน เนื่องจากในแต่ละสังคมมีประชากรจำนวนมาก จึงมีความจำเป็นต้องคัดเลือกผู้แทนเพื่อทำหน้าที่ตัดสินใจเชิงนโยบาย และดำเนินการบริหารประเทศ โดยในการปกครองรูปแบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ผู้แทนถูกเลือกโดยประชาชน จะถือว่าได้รับรับความเชื่อมั่นให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ แทนประชาชน

๓. **ประชาธิปไตยแบบรัฐธรรมนูญ (Constitutional Democracy)** เป็นลักษณะที่มักเกิดขึ้นควบคู่กับประชาธิปไตยแบบตัวแทน กล่าวคือ ในประชาธิปไตยแบบรัฐธรรมนูญรัฐธรรมนูญจะระบุว่าใครจะเป็นผู้แทนประชาชน และด้วยวิธีการใด รวมทั้งสามารถดำเนินการใดได้บ้าง

๔. **ประชาธิปไตยแบบติดตาม (Monitoring Democracy)** เป็นรูปแบบที่ได้มีการเสนอขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้อธิบายลักษณะของการปกครองรูปแบบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน คือ รูปแบบที่รัฐบาลจะถูกติดตามการใช้อำนาจอยู่เสมอโดยสาธารณชน องค์กรเอกชน คณะกรรมการ และกลไกต่างๆ

หลักการ และแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่ได้รับการสนับสนุน และดำรงอยู่ได้ด้วยหลักการ และแนวคิดต่างๆ ที่สำคัญได้แก่ แนวคิดด้านสิทธิมนุษยชน เสรีภาพ และหลักนิติธรรม เป็นต้น ซึ่งหากปราศจากแนวคิดเหล่านี้ หรือคนในสังคมขาดความเชื่อมั่นในแนวคิดเหล่านี้แล้ว ก็เป็นไปได้ยากที่จะสามารถดำเนินการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยได้

สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพ

ประชาธิปไตยนั้นมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนอย่างลึกซึ้ง โดยต่างพึ่งพาซึ่งกันและกัน และจะไม่มีคุณสมบัติหากขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไป ทั้งนี้ คุณค่าที่สำคัญของประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน คือ ความเท่าเทียม และการมีอำนาจในตนเอง ดังที่มาตรา ๒๑ ของ The Universal Declaration of Human Rights (UDHR) กล่าวว่า “เจตจำนงของประชาชน ควรเป็นพื้นฐานของอำนาจของรัฐบาล” ดังนั้น ประชาธิปไตยจึงเป็นระบอบการปกครองในรูปแบบเดียวที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

ในสังคมประชาธิปไตย เสียงส่วนใหญ่จะต้องใช้ควบคู่ไปกับการรับรองสิทธิมนุษยชนของบุคคล และปกป้องสิทธิของชนกลุ่มน้อย ซึ่งในระบอบประชาธิปไตย สิทธิของคนกลุ่มนี้ จะต้องได้รับการปกป้องด้วยกฎหมาย และกลไกเชิงสถาบันต่าง ๆ

สิทธิของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วยสิทธิในการพูด และการแสดงออก (Freedom of Speech and Expression) สิทธิในการเลือกนับถือศาสนาและความเชื่อ (Freedom in religion and conscience) สิทธิในการร่วมชุมนุม (Freedom in Assembly) และสิทธิในการที่จะได้รับการปกป้องตามกฎหมาย (The rights to equal protection before the law) ซึ่งสิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ รัฐบาลประชาธิปไตยจะต้องให้การปกป้องคุ้มครอง

สิทธิในการพูด และการแสดงออกนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย การได้วาที การออกเสียงเลือกตั้ง การประท้วง การเชื่อถือศรัทธา และการรับรองความยุติธรรมให้แก่ทุกคน เป็นสิ่งที่รัฐบาลประชาธิปไตยจะต้องดำเนินการ รวมทั้งต้องรับรอง และเอื้ออำนวยให้มีความเป็นอิสระของการพูด และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางเลือกต่าง ๆ ด้วย

ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยมีความเชื่อที่ว่า การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรี จะทำให้ความจริงชนะความหลอกลวง และจะทำให้คนในสังคมมีความเข้าใจในเชื่อของคนอื่น ๆ ยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดความมีความประนีประนอม และมองเห็นทางออก หรือเส้นทางสู่ความก้าวหน้าร่วมกัน ยังมี การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากเท่าไรก็ยิ่งดีเท่านั้น

เสรีภาพทางศาสนา หรือความเชื่อ หมายถึงการที่ไม่มีใครควรที่จะถูกบังคับให้นับถือศาสนาใด หรือลงโทษหากไม่นับถือศาสนาใด เด็กไม่ควรถูกบังคับให้เข้าเรียนในโรงเรียนศาสนาใด ๆ และไม่ควรมีใครที่ถูกบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาโดยไม่เต็มใจ

หลักการของประชาธิปไตยคือ รัฐบาลมีหน้าที่บริการประชาชน ไม่ใช่ประชาชนมีหน้าที่บริการรัฐบาล ดังนี้ รัฐบาลจึงมีหน้าที่ที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดสิทธิ และเสรีภาพเหล่านี้ขึ้นในสังคม

อย่างไรก็ตาม สิทธิทางสังคมเหล่านี้ ไม่อาจดำรงอยู่ได้ด้วยตัวของมันเอง แต่จะอยู่ได้ด้วยการยอมรับของประชาชนคนอื่น ๆ ในสังคม โดยระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายต่าง ๆ และเมื่อมีรัฐบาลประชาธิปไตยทำหน้าที่ในการรับรองสิทธิเหล่านี้ และกำกับดูแลไม่ให้มีการล่วงละเมิดสิทธิซึ่งกันและกันของประชาชน^๖

หลักนิติธรรม (Rule of Law)

หลักนิติธรรม (Rule of Law) มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การที่ประชาชนมีสิทธิที่เสมอภาคตามกฎหมาย (Equality before the law) มีกระบวนการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม (Due Process) และมีรัฐธรรมนูญ (Constitution)

สิทธิที่จะได้รับความเสมอภาคตามกฎหมายนั้นถือว่าเป็นพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยรัฐจะต้องมีอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการตามกฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและกฎระเบียบ รวมทั้งลงโทษกรณีกระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรม อย่างไรก็ตาม กฎเกณฑ์และกระบวนการต่างๆ ที่รัฐบังคับใช้กฎหมาย จะต้องเป็นกระบวนการที่เป็นธรรม (Due Process) เปิดเผย และโปร่งใส และไม่ถูกบิดเบือนโดยการเมืองหรือรัฐ

ปัจจัยสำคัญบางประการ ที่จะเป็นเครื่องบ่งชี้ได้ว่า รัฐใด ๆ มีการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายด้วยกระบวนการที่เป็นธรรม (Due Process) เช่น

- ๑) ตำรวจ หรือผู้รักษากฎหมาย จะไม่สามารถตรวจค้นบ้านของใครได้หากปราศจากหมายศาลที่ระบุสาเหตุที่เหมาะสม
- ๒) ไม่มีผู้ใดที่จะถูกจับกุมคุมขังโดยที่ไม่มีข้อกล่าวหาที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรว่าได้กระทำการผิดกฎหมาย
- ๓) ผู้ถูกกล่าวหาว่าก่ออาชญากรรม จะต้องไม่ถูกควบคุมตัวไว้ในเรือนจำนานเกินไป และจะต้องดำเนินการกระบวนการทางคดีให้เร็วที่สุด รวมทั้งตอบคำถามของผู้กล่าวหาให้ได้ทุกคำถาม
- ๔) ผู้มีอำนาจจะต้องให้สิทธิในการประกันตัวแก่ผู้ต้องหา หากมีความเสี่ยงน้อยที่จะหลบหนี หรือก่ออาชญากรรมซ้ำ
- ๕) การลงโทษที่โหดร้าย และผิดปกติ จะกระทำมิได้
- ๖) บุคคลไม่อาจถูกบังคับให้เป็นพยาน หากไม่เต็มใจ
- ๗) ตำรวจไม่อาจใช้วิธีการทรมานใดๆ ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ แก่ผู้ต้องสงสัย หรือพยาน
- ๘) บุคคลไม่ควรถูกกล่าวหาด้วยอาชญากรรมเดียวกันมากกว่าหนึ่งครั้ง กล่าวคือ หากในข้อกล่าวหาหนึ่ง ๆ ศาลได้พิพากษาแล้วว่าจำเลยไม่มีความผิดก็ไม่ควรที่จะนำเรื่องขึ้นสู่กระบวนการอีกครั้งหนึ่ง^๗

^๖ Howard Cincotta. (ed.) (๑๙๙๘). "Rights". In *What is Democracy*. American Federation of Teachers' Education for Democracy/International. <https://web-archiver-๒๐๑๗.ait.org.tw/zhtw/DOCS/whatsdem/homepage.htm>

^๗ Howard Cincotta. (ed.) (๑๙๙๘). "The Rule of Law". *What is Democracy*. American Federation of Teachers' Education for Democracy/International. <https://web-archiver-๒๐๑๗.ait.org.tw/zhtw/DOCS/whatsdem/homepage.htm>

รัฐธรรมนูญ และรัฐบาลประชาธิปไตย

รัฐธรรมนูญ (Constitution) ถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย โดยทุกคนในรัฐจะต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยมีรัฐบาลประชาธิปไตย (Democratic Government) เป็นกลไกการดำเนินงานหนึ่งที่สำคัญ ร่วมกับสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ อาทิ พรรคการเมือง องค์กร และสมาคม ซึ่งเรียกว่า ความแตกต่างหลากหลาย (Pluralism) เพื่อทำหน้าที่ในการปกครองตามรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ องค์กรทางการเมืองเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างประชาชน และองค์กรภาครัฐ เพื่อให้มีโอกาสแก่ประชาชน ในการใช้สิทธิและความรับผิดชอบในฐานะประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

รัฐบาลประชาธิปไตย (Democratic Government) จะต้องเป็นรัฐบาลที่มีระบบตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) เพื่อให้มีการกระจายอำนาจ และการแยกส่วนอำนาจ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองในรัฐทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่ อย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ไม่ได้ถูกบังคับให้ต้องมีส่วนร่วมทางการเมือง และอาจแสดงความไม่พอใจ โดยไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองเลยก็ได้ แต่การกระทำเช่นนั้น จะทำให้ประชาธิปไตยอ่อนแอ และการตัดสินใจต่าง ๆ ของรัฐ จะไม่สามารถตอบสนอง และสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของพลเมืองได้^๘

การเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นสถาบันหลักของประชาธิปไตย เพราะอำนาจของรัฐบาลมาจากความยินยอมของประชาชน กลไกหลักของการแปลงความยินยอมของประชาชนไปสู่อำนาจของรัฐบาล ก็คือการเลือกตั้งที่เป็นอิสระและเป็นธรรม กล่าวคือ มีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

๑) เป็นการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ โดยจะไม่มีทางเลือกผู้ปกครองแบบตลอดชีพ หรือเลือกเพื่อให้มาเป็นผู้ปกครองแบบเผด็จการ และสามารถลงคะแนนเพื่อขับไล่ผู้นำออกจากตำแหน่งได้

๒) การเลือกตั้งจะต้องรวมถึงพลเมืองทุกคน ซึ่งหมายถึงประชาชนส่วนมากที่เป็นผู้ใหญ่

๓) ผลการเลือกตั้งนั้นจะต้องเป็นที่สิ้นสุด (definitive) คือ ผู้ที่ได้รับเลือกจะต้องได้เป็นผู้นำที่แท้จริงไม่ใช่เป็นเพียงผู้นำเชิงสัญลักษณ์หรือผู้นำโดยตำแหน่ง

ทั้งนี้ การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยจะไม่จำกัดเพียงแค่การเลือกผู้แทนเท่านั้น แต่อาจรวมถึงการตัดสินใจเชิงนโยบายด้วย การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยถือว่าเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เห็นได้ง่ายที่สุด ทั้งนี้ ในการเลือกตั้งผู้นำหรือรัฐบาล ส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยพรรคการเมืองทำหน้าที่คัดเลือกผู้สมัคร แต่งตั้ง และดำเนินการรณรงค์เพื่อให้ได้รับเลือกตั้งเป็นเสียงข้างมาก เพื่อที่จะได้จัดตั้งรัฐบาลและดำเนินการตามนโยบายที่เสนอไว้ วิพากษ์ และเสนอนโยบายทางเลือก ในกรณีได้เป็นฝ่ายค้าน หน้าที่ของพรรคการเมือง ยังรวมถึงการจัดตั้งกลุ่ม

^๘ Ibid.

ผู้มีความสนใจเชิงนโยบายร่วมกัน รวมทั้งให้ความรู้กับสาธารณชนในประเด็นสาธารณะ เพื่อเป็นพื้นฐาน และข้อมูลในการตัดสินใจทางการเมืองต่าง ๆ อีกด้วย ^๙

วัฒนธรรมทางการเมือง และระบอบเศรษฐกิจ สังคม ที่สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ เกิดจากการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย ซึ่งเกิดจากกิจกรรมที่ถูกเลือกโดยประชาชนในสังคมเสรี ทั้งนี้ วัฒนธรรมประกอบด้วย วรรณกรรม ศิลปะ และภาพยนตร์ ซึ่งรัฐบาลประชาธิปไตยอาจสนับสนุนศิลปินและนักเขียน แต่ไม่สร้างมาตรฐานหรือตัดสินคุณค่า หรือห้ามเผยแพร่ผลงานศิลปะ ศิลปินในระบอบประชาธิปไตย จะต้องไม่ใช่ลูกจ้างของรัฐ และคุณค่าของประชาธิปไตยต่องานศิลปะ ก็คือการเปิดโอกาสให้ศิลปินได้มีอิสระในการสร้างสรรค์ผลงาน และทำการทดลองต่าง ๆ ทางศิลปะได้

การศึกษา ก็ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการเสริมสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนระบอบประชาธิปไตย โดยนักเรียนจะต้องได้รับการสอนเรื่องคุณค่าของประชาธิปไตย และได้รับการสนับสนุนให้ท้าทายแนวคิดดั้งเดิมด้วยเหตุผล

ประชาธิปไตยไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับเศรษฐกิจโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม เสรีภาพทางเศรษฐกิจนับเป็นปัจจัยที่สำคัญของประชาธิปไตยและพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีสิทธิที่จะเข้าร่วมองค์กรและกลุ่มต่างๆ ทางเศรษฐกิจและสังคมใด ๆ ก็ตาม ตามความเชื่อของตนซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างพลเมืองและรัฐบาล นอกจากนี้ ในสังคมประชาธิปไตยคนมีสิทธิที่จะรวมตัวกันและประท้วงนโยบายของรัฐบาล หรือการดำเนินการบางอย่างของรัฐบาล หรือหน่วยงานของรัฐที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและการเมืองได้ ทั้งนี้ การประท้วงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การชุมนุม และการเดินขบวน นับเป็นพื้นที่ทดสอบสำหรับประชาธิปไตย และเป็นเรื่องปกติ ^{๑๐}

บทสรุป

ประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่ใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลก โดยมีลักษณะที่แตกต่างกันในประเทศต่างๆ โดย Kofi Annan อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ กล่าวว่า มีรูปแบบของการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยที่หลากหลายมากเท่า ๆ กับประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยทั้งหมดและจากการศึกษาพบว่า มีคำคุณศัพท์ที่อธิบายถึงคำว่า ประชาธิปไตย มากถึง ๒,๒๓๔ คำ ในภาษาอังกฤษ ^{๑๑}

^๙ Howard Cincotta. (ed.) (๑๙๙๘). "Election" in *What is Democracy*. American Federation of Teachers' Education for Democracy/International. <https://web-archive-๒๐๑๗.ait.org.tw/zhtw/DOCS/whatsdem/homepage.htm>

^{๑๐} Howard Cincotta. (ed.) (๑๙๙๘). "The Culture of Democracy" in *What is Democracy*. American Federation of Teachers' Education for Democracy/International. <https://web-archive-๒๐๑๗.ait.org.tw/zhtw/DOCS/whatsdem/homepage.htm>

^{๑๑} Council of Europe. "Democracy". Ibid.

แนวคิดของประชาธิปไตย มีความเข้มแข็ง และเป็นที่ยอมรับของคนหมู่มาก จากหลักการ ๒ ประการ คือ

๑) **อำนาจในตัวเอง (Self-Authority)** คือ แนวคิดที่ว่าไม่มีใครควรจะถูกบังคับปกครองโดยผู้อื่น ประชาชนควรจะสามารถควบคุมชีวิตตนเองได้

๒) **ความเสมอภาค (Equality)** คือแนวคิดที่ว่าทุกคนควรมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่มีผลต่อทุกคนในสังคม

ประชาธิปไตยในทางทฤษฎี หมายถึง การปกครองในฐานะตัวแทนของพลเมืองทั้งหมดตามความต้องการของพวกเขา อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยไม่ใช่การปกครองโดยคนหมู่มากที่หมายความว่าความต้องการของคนกลุ่มน้อยจะถูกกลืนทั้งหมด

เพื่อให้การปกครองในระบบประชาธิปไตยสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี เป็นประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง คือ สามารถสะท้อนและตอบสนองความต้องการของพลเมืองในประเทศ นำไปสู่ความก้าวหน้า ความเจริญรุ่งเรือง และความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคม รัฐบาลประชาธิปไตยจำเป็นต้องดำเนินการส่งเสริม และสนับสนุนให้มีปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชน หลักนิติธรรม และการดำเนินการตามกระบวนการทางกฎหมายที่เป็นธรรม การส่งเสริมให้มีการเลือกตั้งที่เสรีและโปร่งใส ตลอดจนส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่ส่งเสริม และสอดคล้องกับประชาธิปไตย ด้วยการศึกษ และการสนับสนุนระบบเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย เพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นไปได้อย่างดี และได้รับการยอมรับจากประชาชน

บรรณานุกรม

- “Democracy Today”. October ๑, ๒๐๑๑. <https://magnacarta๘๐๐.th.com/articles/democracy-today>
- “Democracy”. <https://en.wikipedia.org/wiki/Democracy>
- Howard Cincotta. (ed.) (๑๙๙๘). “Election” in What is Democracy. American Federation of Teachers’ Education for Democracy/International. <https://web-archive-๒๐๑๗.ait.org.tw/zhtw/DOCS/whatsdem/homepage.htm>
- _____. “Rights”. In What is Democracy. American Federation of Teachers’ Education for Democracy/International. <https://web-archive-๒๐๑๗.ait.org.tw/zhtw/DOCS/whatsdem/homepage.htm>
- _____. “The Rule of Law”. What is Democracy. American Federation of Teachers’ Education for Democracy/International. <https://web-archive-๒๐๑๗.ait.org.tw/zhtw/DOCS/whatsdem/homepage.htm>
- _____. What is Democracy. American Federation of Teachers’ Education for Democracy/International. <https://web-archive-๒๐๑๗.ait.org.tw/zhtw/DOCS/whatsdem/homepage.htm>
- _____. What is Democracy. American Federation of Teachers’ Education for Democracy/International. <https://web-archive-๒๐๑๗.ait.org.tw/zhtw/DOCS/whatsdem/homepage.htm>
- The Museum of Australia Democracy. “Defining Democracy.” <https://www.moadoph.gov.au/democracy/defining-democracy/#>